

Ключевые слова: экологическая безопасность, охрана окружающей природной среды, органы местного самоуправления.

Yemets L. O. Administrative and legal principles of local self-governments' activities in ensuring the environmental safety of the state

It has been emphasized that local self-governments within their powers should care about this environment state on the appropriate administrative area, which will provide the environmental rights of citizens, there will not be environmental degradation and risks to human health and, therefore, there will be the appropriate level of environmental safety. The author has analyzed the powers of local councils of MPs and their executive committees in the field of environmental protection and environmental safety. Organizational and administrative, supervisory functions of local self-governments in the environmental field have been researched. It has been proved that the main task of local self-governments to ensure environmental safety is guaranteeing the relevant administrative and territorial unit of the environmental state within their own competence and within the interests of the people, when one should warn the environmental degradation and risks to human health.

It has been concluded that the structure, legal status and powers of local self-governments in ensuring environmental protection and implementing other measures in the environmental area suggest the presence of an appropriate administrative and legal mechanism for the implementation of such activities. This is due, on the one hand, to the fact that local self-governments make decisions on environmental security of the appropriate administrative entity (representative authorities), and on the other – they must ensure their proper accomplishment of (executive authorities). It has been established that all three methods of administrative and legal regulation – permission, order and prohibition are used in the system of regulation of local self-governments' activities to ensure environmental safety.

Keywords: ecological safety, environmental protection, local self-governments.

УДК 342:35.077(477)

І. В. Зозуля,

доктор юридичних наук, професор, професор кафедри загальноправових дисциплін факультету № 6 (права та масових комунікацій)
Харківського національного університету внутрішніх справ;
ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-3507-0012>;

О. В. Надьон,

аспірант Харківського національного університету внутрішніх справ

**ПРАКТИКА УПРАВЛІННЯ ПРОБЛЕМНИМИ АКТИВАМИ БАНКІВ
В УКРАЇНІ ЗА УЧАСТІ ДЕРЖАВИ**

На підставі аналізу статистичних даних і законодавства України з питань, пов'язаних з управлінням проблемними активами банків, визначено сучасні проблеми забезпечення фінансової безпеки банків. Окрему увагу приділено

висвітленню безсистемності роботи державних органів у питаннях протидії фінансовим ризикам, спричинених зростанням обсягів простроченої заборгованості у банках. Висловлено пропозиції щодо належного правового забезпечення «націоналізації» банків, дано відповідне визначення й виділено чотири основні ознаки такого правового явища.

Ключові слова: проблемні активи, банк, фінансові ризики та небезпеки, націоналізація банку.

Постановка проблеми. Фінансова безпека банків є банківською системою в цілому суттєво залежить від безперервного руху грошових коштів у банківській системі, тому, коли частка проблемних активів банку збільшується, виникає значний ризик збоїв у русі грошових коштів у банку між вкладниками та кредиторами, що, відповідно, є загрозою фінансовій безпеці банку. Статистичні показники частки проблемних активів у банках переконливо свідчать, що вона залишається високою, і певною мірою це відбивається на загальному стані життєдіяльності банку. Тому, на наш погляд, управління проблемними активами банку має здійснюватися у різні способи, зокрема й такі, що передбачають участь держави. Характеристика й розкриття вітчизняних підходів до управління проблемними активами і спонукало нас до вибору теми цієї статті, **метою** якої є визначення шляхів удосконалення законодавства, яке забезпечує роботу банків із проблемними активами.

Емпіричною та науково-теоретичною базою роботи стали закони України, підзаконні акти Кабінету Міністрів України та Національного банку України, фінансово-банківська статистика, судові акти адміністративних судів України та праці таких науковців, як Г. Віннік, А. Коноплястий, О. Костюченко, В. Крилова, С. Куліков, Г. Лур'є, В. Малюков, В. Міщенко, Д. Мустафаєва, М. Ніконова, В. Шулік та інших.

Виклад основного матеріалу. Зазначимо, що раніше ми цілком справедливо стверджували, що «сьогодні ... залишаються надзвичайно актуальними проблеми, пов'язані із з'ясуванням сутності й значення юридичних засобів в системі забезпечення загальної безпеки, в тому числі в напрямку нормативно-правового супроводження безпеки суб'єктів господарювання, та пошуком шляхів з подолання наявних та можливих загроз і порушень безпеки» [1, с. 97]. Тобто забезпечення фінансової безпеки банків не можна визначити як проблему локального масштабу самого банку, оскільки фінансова безпека кожного окремого банку є складовою фінансової безпеки країни в цілому, отже, вирішення таких проблем банків вимагає участі держави, зокрема і шляхом нормативно-правового забезпечення їх діяльності.

Практична банківська діяльність свідчить, що кредитні ризики та управління проблемними активами здійснюються не лише в межах окремого банку, а у всій банківській діяльності в цілому. Так,

Національний банк України (далі – НБУ) у звіті про фінансову стабільність за 2016 р. зазначив: «головною зміною в банківському регулюванні наступного року стане перехід на нові правила оцінки кредитних ризиків відповідно до Постанови НБУ № 351. Новий підхід запроваджує оцінку ризиків на основі збитків, очікуваних упродовж наступних 12 місяців, а також усуває низку прогалин поточного регулювання, які давали банкам можливість уникати визнання кредитного ризику, адекватного якості активів. За розрахунками НБУ, оцінка кредитного ризику за новими правилами дасть результати, дуже близькі до отриманих у процесі діагностичного обстеження. Нові правила сприятимуть підготовці банків до вчасного та повного запровадження нового стандарту фінансової звітності IFRS 9 (фінансові інструменти) від початку 2018 року» [2, с. 5]. Тобто мінімізація кредитних ризиків виключно діями самих банків є майже неможливою, оскільки результативність адміністративно-правових заходів протидії кредитним ризикам та управління проблемними активами банків є спільною справою всіх суб'єктів забезпечення фінансової безпеки банків.

У цілому в Україні зовнішні та внутрішні фінансові ризики, які існували у банківській системі України останніми роками, суттєво позначилися на кількості банків в Україні. Так, станом на 01.01.2013 кількість банків дорівнювала 176, із них АТ «Родовід банк» мав ліцензію санаційного банку [3, с. 7]. За даними НБУ, кількість банків в Україні на 01.01.2017 становила 100 [4].

Обсяги простроченої заборгованості у банківській системі України останніми роками, за даними центробанку України, є такими: станом на грудень 2012 р. її показник за кредитами у складі активів банків становив 77738 млн грн. Із станом на грудень 2013 р. така заборгованість становила 98949 млн грн, на грудень 2014 р., відповідно, – 166781 млн грн, у грудні 2015 р. – 243126 млн грн, на грудень 2016 р. цей показник сягнув 281890 млн грн, у лютому 2017 р. вже дорівнював 285062 млн грн, а у березні поточного року зменшився до 273578 млн грн [5; 6].

Як зазначає регулятор, кредитний ризик почав зменшуватися. Рівень відображених негативно класифікованих кредитів залишається на найвищих історичних значеннях, а несуттєве зростання пов'язується із запізнім визнанням проблем. У 2016 році почалося відновлення платоспроможності корпоративного сектору та сектору домогосподарств, а тому оцінка кредитного ризику помірно поліпшилася [2, с. 6]. Попри оптимістичні висновки НБУ, «проблемні кредити – одна з головних перешкод для відновлення кредитування в Україні» [2, с. 41]. А кредитування є однією з послуг банку, що забезпечує його прибутковість.

Вирішуючи проблеми з простроченими кредитами банків у 2009 році, на тлі фінансової кризи Україна обрала для себе шлях прямого втручання в банківську діяльність як засіб протидії загрозам

фінансовій безпеці банківської системи. Як зазначають науковці, у світовій практиці для реалізації рішення про пряме втручання в діяльність банків щодо управління проблемними активами банків державні органи створюють відповідну банківську установу, яка працює під назвою «бридж-банк», «перехідний банк», «санаційний банк» або «міст-банк». Такий банк створюється з метою забезпечення безперервності здійснення банківських операцій шляхом передання йому активів і зобов'язань нежиттєздатного банку і, як зазначають науковці, його основним завданням є захист інтересів вкладників (кредиторів) банків [7, с. 34].

В Україні також були спроби створити санаційний банк. Однак уже на початкових етапах реалізації цієї ідеї науковці наголошували, що «лише прийняттям спеціального закону проблему не вирішити» [8, с. 411]. Після запровадження санаційного банку в Україні його діяльність викликала нерозуміння. Науковці зазначали, що вона «здійснюється за зачиненими дверима» та пропонували шляхи забезпечення прозорості його роботи за рахунок удосконалення спеціального законодавства [9, с. 323, 325–327]. Отже, після ухвалення управлінського рішення щодо адміністративного способу вирішення проблем із простроченою заборгованістю на всіх рівнях, розпочалася робота з його реалізації.

У результаті такого управлінського рішення згідно із законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо особливостей проведення заходів з фінансового оздоровлення» від 24.07.2009 [10], до закону України «Про банки і банківську діяльність» було внесено статтю 86-1 «Санаційний банк», де передбачається створення такого банку Кабінетом Міністрів України за поданням НБУ, узгодженим із Комітетом Верховної Ради України з питань фінансів і банківської діяльності. Головним завданням санаційного банку визначено захист інтересів вкладників (кредиторів) банків. Ця стаття надала можливість створити санаційний банк, який за формою власності буде державним. Отже, фактично в законодавство було закладено правову модель протидії загрозам фінансовій безпеці банків із боку проблемних активів шляхом створення державного банку, який набуває статусу санаційного з моменту видачі йому НБУ ліцензії санаційного банку.

Лише 14.09.2011 Кабінет Міністрів України розпорядженням № 880-р «Про утворення санаційного банку» утворив такий банк на базі публічного акціонерного товариства «Родовід банк» [11]. Така повільна діяльність органів державної влади свідчила про безсистемність і розкоординованість їхньої діяльності стосовно правового регулювання діяльності санаційного банку. Також ми вважаємо, що це доводить відсутність розуміння окремими посадовцями сутності проблеми управління проблемною заборгованістю банків і наслідків такої повільної роботи. При цьому діяльність санаційного банку – «Родовід банку» – в роботі з проблемними активами залишалась

закритою, а органи державної влади не надали НБУ окремих повноважень щодо регулювання його діяльності, що ми вважаємо неправильним.

Нарешті, 23.12.2011 Національний банк України визначив порядок реєстрації, видачі ліцензії, регулювання діяльності санаційного банку та нагляду за ним [12]. Згодом змінами до закону України «Про банки і банківську діяльність» та закріпленням системи гарантування вкладів фізичних осіб санаційний банк як правове явище, що має законодавче регулювання, було відмінено [13]. Тобто в законі України «Про банки і банківську діяльність» внесених раніше законодавчих приписів про санаційний банк не стало. При цьому необхідно зауважити, що 11.08.2015 постановою НБУ «Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України» [14] в Положення про порядок реєстрації, видачі ліцензії, регулювання діяльності санаційного банку та нагляду за ним було внесено зміни. Насьогодні на законодавчому рівні санаційного банку не існує, однак на рівні підзаконних актів існують правила, які регламентують реєстрацію та діяльність санаційного банку.

Також слід наголосити, що 23.07.2014 р. Окружний адміністративний суд міста Києва розглядав справу про визнання протиправною постанови НБУ від 23.12.2011 № 471 та її скасування. По суті, справа № 826/5409/14 стосувалася роботи санаційного банку, зокрема того факту, що із законодавчих актів вилучено приписи про санаційний банк. Однак суд у задоволенні адміністративного позову повністю відмовив [15].

Київський апеляційний адміністративний суд, розглянувши апеляцію на постанову у справі № 826/5409/14, виходив з того, що «згідно п. 4 розділу Х вказаного Закону (Закон № 4452-VI) санаційний банк, утворений до набрання чинності цим Законом, продовжує провадити свою діяльність у порядку, встановленому нормативно-правовим актом Національного банку України, погодженим з Кабінетом Міністрів України та Комітетом Верховної Ради України з питань фінансів і банківської діяльності, податкової та митної політики. Наведені норми підтверджують, по-перше, необхідність продовження діяльності санаційного банку, по-друге, необхідність правового регулювання нормативно-правовим актом НБУ, погодженим з КМ України та Комітетом ВР України з питань фінансів та банківської діяльності, податкової та митної політики, питань діяльності санаційного банку, яким і є постанова № 471 (Постанова № 471)» [16]. Як результат, колегія суддів ухвалила: «Апеляційну скаргу Всеукраїнської громадської організації «Фінансова грамота України» – залишити без задоволення, а постанову Окружного адміністративного суду м. Києва від 23 липня 2014 року (Постанова № 826/5409/14) у справі за адміністративним позовом Всеукраїнської громадської організації «Фінансова грамота України» до Національного банку України, третя особа – публічне акціонерне товариство «Родовід банк», про визнання

протиправною та скасування постанови, визнання протиправною бездіяльності та зобов'язання вчинити дії – без змін» [16].

Згодом НБУ повідомило, що ПАТ «Родовід банк» постановою Правління НБУ від 25.02.2016 № 107 визнано неплатоспроможним і передано до Фонду гарантування вкладів фізичних осіб [17]. Разом із тим Центробанк України, відмовляючись від використання санаційного банку, зазначає, що «з прийняттям у 2012 році Закону України “Про систему гарантування вкладів фізичних осіб”, в Україні фактично було створено спеціалізований орган, який займається виведенням неплатоспроможних банків з ринку» [17]. У цілому відмова від санаційного банку свідчить про те, що він в Україні не виконав свого призначення, а робота державних органів у цьому напрямку є незадовільною, оскільки ефективність дій тієї чи іншої інституції, запровадженої управлінським рішенням, залежить від подальших оперативних рішень державних органів у цьому напрямку.

Водночас між санаційним банком і Фондом гарантування вкладів фізичних осіб існує суттєва відмінність. Зокрема, санаційний банк захищає інтереси вкладників і кредиторів, працюючи з проблемними активами, а Фонд гарантування вкладів фізичних осіб виводить неплатоспроможні банки з ринку.

На наш погляд, неспроможність державних органів організувати нормальну роботу санаційного банку та відмова від цього інструменту управління проблемними активами банків свідчить про те, що працювати з такими активами тепер повинні самі банки, а держава відмовилася надавати їм у цьому допомогу та правову підтримку.

Водночас гарантування вкладів фізичних осіб закріпило мінімальний стандарт гарантій щодо вкладів. Так, відповідно до ст. 26 закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» «Фонд гарантує кожному вкладнику банку відшкодування коштів за його вкладом. Фонд відшкодовує кошти в розмірі вкладу, включаючи відсотки, станом на день початку процедури виведення Фондом банку з ринку, але не більше суми граничного розміру відшкодування коштів за вкладами, встановленого на цей день, незалежно від кількості вкладів в одному банку. Сума граничного розміру відшкодування коштів за вкладами не може бути меншою 200000 гривень. Адміністративна рада Фонду не має права приймати рішення про зменшення граничної суми відшкодування коштів за вкладами» [13]. Такий мінімальний стандарт захищає у переважній більшості інтереси вкладників – фізичних осіб, однак ці положення не створюють правових механізмів захисту кредиторів і вкладників банків, які розмістили свої кошти в банках на суму вище гарантованої.

Вищевикладене доводить, що на державному рівні змінилися погляди щодо оздоровлення банківської системи та створення правових умов забезпечення фінансової безпеки банків. Сьогоднішні рішення полягають у відстороненні держави від роботи з проблемними активами після того, як вона виявилася нездатною організувати таку

роботу. І, як результат, тепер реалізується інша стратегія. При цьому стратегія загалом щодо забезпечення фінансової безпеки банків є незрозумілою. Очевидним є лише те, що банки опиняться сам на сам зі своїми проблемами щодо роботи з проблемними активами.

На практиці протягом незначного проміжку часу в банківській системі реалізуються прямо протилежні управлінські рішення. Державні органи спочатку ухвалюють рішення про пряме втручання в роботу з проблемними активами шляхом створення санаційного банку, після цього – рішення про відсторонення від проблем, які виникають у банків із простроченими кредитами. Не оцінюючи самі рішення, можна констатувати, що постійні зміни напрямів державного управління в банківській діяльності, зокрема і щодо проблемних активів, не додають стабільності банківській системі України, а фінансова безпека кожного окремого банку перебуває під тиском імовірних загроз із боку держави через нестабільність правил гри на банківському ринку України. Усе це свідчить також і про низьку привабливість вітчизняного банківського сектору для іноземних інвесторів і кредиторів.

Що стосується дій, які вживають банки за своєю ініціативою, протидіючи негативним впливам проблемних активів, то головними з них є такі: самостійна робота банку щодо повернення проблемної заборгованості, укладення з колекторською компанією угоди стосовно агентського обслуговування портфеля, переуступка права вимоги (продаж портфеля, серед іншого передача портфеля Пайовому інвестиційному фонду), списання безнадійної заборгованості [18, с. 53].

Необхідно зауважити, що Верховна Рада України на загальнодержавному рівні продемонструвала певні зрушення щодо участі держави в управлінні проблемними активами, ухваливши 14.06.2016 закон України «Про фінансову реструктуризацію» [19]. Цим нормативним актом боржникам надаються правові можливості здійснити фінансову реструктуризацію боргів, перебуваючи у критичному фінансовому стані, за умов, що їхнє господарська діяльність є перспективною.

«Органом, який координує організацію та проведення реструктуризації, є Спостережна рада, що створює секретаріат та арбітражний комітет. Вона також займається наглядом та методологічним забезпеченням процесу реструктуризації. Роль зазначених органів у просуванні процесу надзвичайно вагома, зважаючи на те, що культура реструктуризації в Україні відсутня, а між позичальниками і кредиторами часто бракує довіри та руху назустріч один одному. Тому без повноцінної роботи згаданих органів, вільної від впливу політичної кон'юнктури та вузькокорпоративних інтересів, фінансова реструктуризація не буде ефективною» [2, с. 41]. Інакше кажучи, результати правотворчої діяльності надали можливість банкам та їх боржникам – юридичним особам – суб'єктам підприємницької діяльності вчиняти правочини, спрямовані на:

- 1) повернення банку коштів, наданих у кредит;
- 2) відновлення нормальної життєдіяльності боржника (суб'єкта підприємництва);

- 3) формування взаємної довіри між банками та боржниками.

Разом із тим, як показує практика роботи НБУ, держава надає пріоритет шляху ліквідації банків, а не їх оздоровлення.

У вітчизняному законодавстві до способів виведення неплатоспроможного банку з ринку належать такі:

- 1) ліквідація банку з відшкодуванням з боку Фонду коштів за вкладками фізичних осіб у порядку, встановленому законом;

- 2) ліквідація банку з відчуженням у процесі ліквідації всіх або частини його активів і зобов'язань на користь приймаючого банку;

- 3) відчуження всіх або частини активів і зобов'язань неплатоспроможного банку на користь приймаючого банку з відкликанням банківської ліцензії неплатоспроможного банку та подальшою його ліквідацією;

- 4) створення та продаж інвестору перехідного банку з передачею йому активів і зобов'язань неплатоспроможного банку та подальшою ліквідацією неплатоспроможного банку;

- 5) продаж неплатоспроможного банку інвестору [13].

Закріплення таких способів в Україні дозволило здійснити так звану «націоналізацію» ПАТ «Приватбанк». Однак необхідно зауважити, що хоча перехід у власність держави «Приватбанку» і називається політиками «націоналізацією», все ж таки за своїм змістом це було купівлею цього банку державним коштом. Така процедура проводилась у спосіб, визначений законом [13], та за умовами, передбаченими «Порядком придбання акцій банків в обмін на облігації внутрішньої державної позики» [20]. Тобто так звана «націоналізація» – це комбінування правових можливостей щодо мінімізації небезпечного впливу на банківську систему України проблем, які виникли у ПАТ «Приватбанк».

Варто зауважити також, необхідно відмітити, що така «націоналізація» здійснювалася коштом держави й була рятувальним засобом для всієї банківської системи, що вкотре доводить необхідність посилення взаємодії та координації суб'єктів забезпечення фінансової безпеки в цілому й банків зокрема. Також важливо наголосити, що дії держави з приводу «націоналізації» ПАТ «Приватбанк» викривають нерезультативність роботи центрального банку, який під час здійснення нагляду та контролю за банком і працюючи з його власниками щодо його докапіталізації не зміг запропонувати іншого шляху, ніж перехід цього системного банку у власність держави з необхідністю його докапіталізації в сумі 148 млрд грн коштом держави.

Незважаючи на економічні наслідки «націоналізації» ПАТ «Приватбанк», ми вважаємо, що такий спосіб оздоровлення банку як «націоналізація» має право на існування, однак для забезпечення прозорості такої процедури необхідно дати чітке визначення такому

явищу та визначити граничні межі фінансового навантаження на державу, щоб у майбутньому мінімізувати ризик зловживання таким механізмом оздоровлення банку або виведення його з ринку за державний кошт.

Тому ми пропонуємо в законі України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» ч. 2 ст. 39 доповнити підпунктом такого змісту: «б) націоналізації державою», при цьому ст. 2 названого закону слід доповнити терміном «націоналізація». Пропонуємо таке визначення: «націоналізація – це спосіб купівлі-продажу державою неплатоспроможного системно важливого банку з метою його оздоровлення шляхом докапіталізації облігаціями внутрішньої державної позики». Необхідними умовами націоналізації, на нашу думку, виступають такі:

- 1) застосування цієї процедури тільки до неплатоспроможного банку;
- 2) банк, який переходить у власність держави, має бути «системно важливим»;
- 3) перехід права власності на майно банку до держави здійснюється з метою відновлення його платоспроможності;
- 4) докапіталізація банку здійснюється державою виключно облігаціями внутрішньої державної позики.

Отже, в цілому управління проблемними активами банку має два провідні напрямки:

- 1) перший – це самостійне оздоровлення банку, наприклад через реструктуризацію проблемної заборгованості між сторонами кредитного договору або шляхом продажу проблемних активів;
- 2) другий – це заходи, вжиті державними органами, зокрема НБУ, запропоновані власникам банку в адміністративному порядку; до таких заходів можна віднести вимоги щодо збільшення капіталу банку (докапіталізації), примусову реорганізацію чи ліквідацію банку, відкликання ліцензії банку або призупинення деяких його операцій і націоналізацію банку.

Вищевикладене дає підставу зробити такі **висновки**.

1. Участь держави в особі її органів у процесах управління проблемними активами в банківській системі України в цілому за останнє десятиліття значно змінювалося, починаючи з рішень про створення санаційного банку для очищення банків від проблемних активів до повної відмови від участі у вирішенні зазначеної проблеми. За цей час держава продемонструвала нездатність очолити роботу з управління проблемними активами. Також це доводить, що банківська система України не завжди позитивно «сприймає» зарубіжні моделі вирішення тих чи інших проблем на фінансовому ринку.

2. Попри недосконалість існуючих механізмів і методів управління проблемними активами в нашій державі вже сформувалися підходи до вирішення таких проблем у роботі банків, які умовно поділяються на заходи, спрямовані на оздоровлення банку та мінімізацію впливу

проблемних активів на його роботу, та заходи, які вживаються для ліквідації банку шляхом його реорганізації або закриття.

3. Таке явище, як «націоналізація» банку, виникло в Україні зокрема і на тлі наявності значної частки проблемних активів у ПАТ «Приватбанк», однак сама процедура «націоналізації» не має належного правового закріплення, тому ми як запропонували саме визначення поняття «націоналізація», так і виділили її чотири необхідні умови, на підставі чого й сформульовано відповідні пропозиції змін до закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб».

Список бібліографічних посилань: 1. Зозуля І. В. Деякі особливості нормативно-правового супроводження безпеки суб'єктів господарювання. *Форум права*. 2016. № 2. С. 93–98. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2016_2_15.pdf (дата звернення: 27.03.2017). **2.** Звіт про фінансову стабільність. Вип. 2: грудень 2016/Нац. банк України. Київ: НБУ, 2016. 66 с. **3.** Аналітичний огляд банківської системи України за 2012 р. Київ: Нац. рейтинг. агентство «Рюрік», 2012. 52 с. **4.** Показники фінансової діяльності (Активи банків України) станом на 01.01.2017 // Національний банк України: офіц. інтернет-представництво. URL: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=43651962> (дата звернення: 27.03.2017). **5.** Показники банківської системи. Архів // Національний банк України: офіц. інтернет-представництво. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=74208 (дата звернення: 27.03.2017). **6.** Грошово-кредитна та фінансова статистика // Національний банк України: офіц. інтернет-представництво. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=27843415&cat_id=44578#1 (дата звернення: 27.03.2017). **7.** Санаційний банк – «брідж-банк» як механізм роботи з нежиттєздатними банками: монографія/В. І. Міщенко, В. В. Крилова, М. В. Ніконова та ін. Київ: УБС НБУ, 2011. 119 с. **8.** Костюченко О. Є., Малихіна Я. А. Санаційний банк в Україні: проблеми правового регулювання. *Форум права*. 2011. № 4. С. 410–415. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2011_4_67.pdf (дата звернення: 27.03.2017). **9.** Костюченко О. Є. Механізм адміністративно-правового регулювання фінансової безпеки в Україні: теоретико-інструментальний аналіз: монографія. Київ: УБС НБУ, 2013. 371 с. **10.** Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо особливостей проведення заходів з фінансового оздоровлення: закон України від 24.07.2009 № 1617-VI. *Офіційний вісник України*. 2009. № 59. Ст. 2065. **11.** Про утворення санаційного банку: розпорядження Кабінету Міністрів України від 14.09.2011 № 880-р. *Урядовий кур'єр*. 2011, 22 верес. № 174. **12.** Про затвердження Положення про порядок реєстрації, видачі ліцензії, регулювання діяльності санаційного банку та нагляду за ним: постанова Правління Нац. банку України від 23.12.2011 № 471. *Офіційний вісник України*. 2012. № 8. Ст. 301. **13.** Про систему гарантування вкладів фізичних осіб: закон України від 23.02.2012 № 4452-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 50. Ст. 564. **14.** Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України: постанова Правління Нац. банку України від 11.08.2015 № 517. *Офіційний вісник України*. 2015. № 72. Ст. 2387. **15.** Постанова Окружного адміністративного суду міста Києва від 23.07.2014 у справі № 826/5409/14 // document.UA: норматив. база/НВО «Норматив». URL: <http://document.ua/pro-viznannja-protipravnoy-ta-skasuvannja-postanovi-naciona-doc199915.html> (дата звернення: 27.03.2017). **16.** Ухвала Київського апеляційного адміністративного суду від 07.10.2014 у справі № 826/5409/14 // document.UA:

норматив. база/НБО «Норматив». URL: <http://document.ua/pro-viznannja-protipravnoyu-ta-skasuvannja-postanovi-pravlin-doc207688.html> (дата звернення: 27.03.2017). 17. Міністерство фінансів та Національний банк відмовились від використання санаційного банку: прес-реліз Нац. банку України та М-ва фінансів України від 26.02.2016 // Національний банк України: офіц. інтернет-представництво. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/printable_article?art_id=27893127 (дата звернення: 27.03.2017). 18. Тенденции и перспективы развития рынка проблемных активов банков Украины/Д. Мустафаева, А. Коноплястий, Г. Винник и др. Киев: IFC World Bank Group, 2011. 78 с. 19. Про фінансову реструктуризацію: закон України від 14.06.2016 № 1414-VIII. *Офіційний вісник України*. 2016. № 57. Ст. 1965. 20. Про затвердження Порядку придбання акцій банків в обмін на облигації внутрішньої державної позики: постанова Кабінету Міністрів України від 19.11.2014 № 632. *Офіційний вісник України*. 2014. № 95. Ст. 2731.

Надійшла до редколегії 28.03.2017

Зозуля І. В., Надєн Е. В. Практика управління проблемними активами банків в Україні при участині государства

На основе анализа статистических данных и законодательства Украины по вопросам, связанным с управлением проблемными активами банков, определены современные проблемы обеспечения финансовой безопасности банков. Отдельное внимание уделено освещению бессистемности работы государственных органов в вопросах противодействия финансовым рискам, вызванным ростом объемов просроченной задолженности в банках. Высказаны предложения по правовому обеспечению «национализации» банков, дано соответствующее определение и выделены четыре основных признака такого правового явления.

Ключевые слова: проблемные активы, банк, финансовые риски и опасности, национализация банка.

Zozulia I. V., Nadion O. V. The practice of managing troubled assets of banks in Ukraine with the state's participation

Taking into account the current state of the banking system of Ukraine, the authors have declared the thesis that important ways of managing troubled assets of banks are those that involve the state's participation. Therefore, the authors believe actual to determine the ways of improving legislation providing the banks operation with troubled assets.

It has been demonstrated that currently minimization of credit risks only by the actions of the banks is almost impossible, because the impact of administrative and legal measures counteracting credit risks and managing troubled assets of banks are the common matter of all subjects of ensuring the financial security of banks. External and internal financial risks that occurred in the banking system of Ukraine recently have been significantly affected the number of banks in Ukraine, where debt arrears affected it.

For setting up the banking system, there were attempts to implement the operation of the remedial bank by making amendments to the Law of Ukraine "On Banks and Banking". However, such a bank based on public joint stock company "Rodovid Bank" was established by the Cabinet of Ministers of Ukraine by the Resolution dated from

September 14, 2011 No. 880-p "On Creating the Remedial Bank", but its activity in operating with troubled assets remained restricted. The authors of the article have also studied various regulations of the National Bank of Ukraine.

It has been concluded that nowadays there is no remedial bank at the legislative level, but at the level of regulations, there are some rules regulating the registration and activities of the remedial bank. The authors have marked a significant difference between the remedial bank and the Fund Guaranteeing Deposits of individuals caused by the failure of state authorities to organize a normal operation of the remedial bank and by the rejection of managing the troubled assets of banks from this instrument.

It has been noted that nowadays the state gives the priority towards liquidation of banks, but not their recovery. The authors have offered some improvements to the Law of Ukraine "On the System of Guaranteeing Deposits of Individuals" and set forward necessary conditions for the nationalization of banks.

Keywords: troubled assets, bank, financial risks and dangers, bank nationalization.

УДК 346.91

Д. В. Мандичев,

кандидат юридичних наук, здобувач

Харківського національного університету внутрішніх справ

ЮРИДИЧНА ПРИРОДА АПАРАТІВ ГОСПОДАРСЬКИХ СУДІВ УКРАЇНИ

Досліджено проблему визначеності правової природи апаратів господарських судів України, а також історичні умови формування їх правового статусу. Визначено етимологію поняття «апарат суду». Проведено порівняльний аналіз статусу апаратів господарських судів та статусу апаратів інших органів державної влади. Наведено поняття апарату господарського суду, виявлено його правову сутність і призначення в організації діяльності господарських судів.

Ключові слова: господарські суди, апарат, правова природа, правовий статус.

Постановка проблеми. Функціонування будь-якої соціальної системи значною мірою залежить від створення необхідних для цього умов. Завдання та функції щодо створення таких умов належать до соціального управління. На рівні кожного конкретного господарського суду такі функції виконує апарат і його працівники. Їх роль в організації належної роботи господарського суду важко переоцінити.

Водночас варто зауважити, що в науковій літературі та у законодавстві України відсутня однозначна та чітка позиція щодо визначення юридичної природи апаратів господарських судів, їх статусу та ролі в діяльності цих судів. Це обумовлює необхідність проведення ґрунтовного наукового аналізу правової природи апаратів господарських судів. Крім того, оновлене законодавство у сфері судоустрою